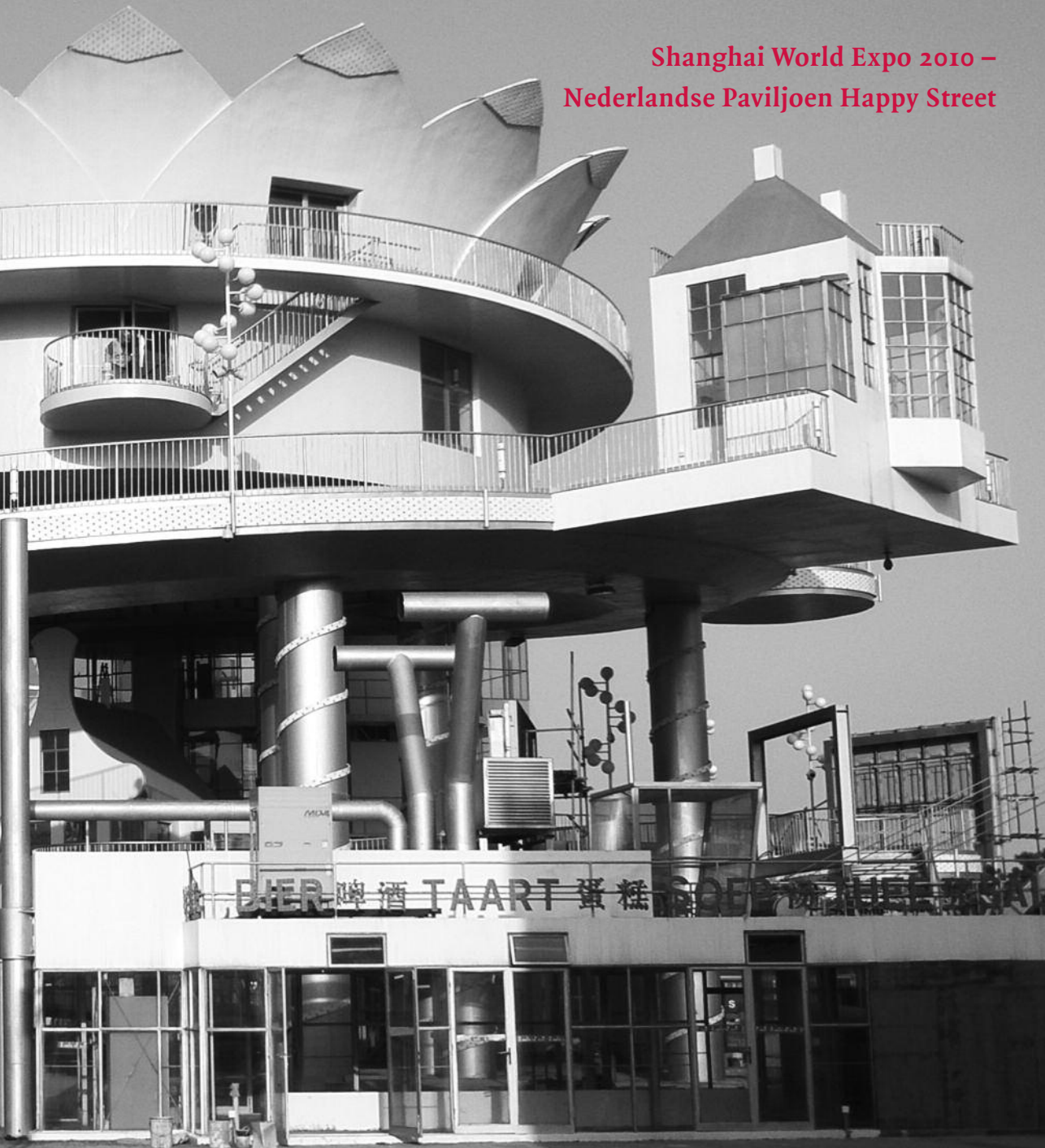

‘Geluk begint in je eigen straat’

TEKST: JUDITH VAN DE BOVENKAMP

Sinds eind 2007 zijn architect John Körmeling en constructeur Rijk Blok meer dan veertig keer naar China gereisd om de bouw van Happy Street, het Nederlandse paviljoen op de World Expo in Shanghai, te begeleiden. Inmiddels is het bouwwerk bezig de verwachte zeven miljoen bezoekers te ontvangen (60.000 per dag, 5.000 per uur). China Nu sprak met Körmeling en Blok over Happy Street en het bouwproces: “We hebben in stripverhaalvorm, beeld voor beeld uitgelegd hoe we wilden dat het gebeurde.”

Shanghai World Expo 2010 –
Nederlandse Paviljoen Happy Street

*'In een land waar de cultuur ons zo
onbekend was, wilden we juist met lokale
instanties samenwerken'*

John Körmeling denkt niet in hokjes. Zijn ontwerp voor het Nederlandse Paviljoen tijdens de World Expo in Shanghai is daarop geen uitzondering. In niets lijkt Happy Street op een paviljoen: het is een 450 meter lange kronkelende straat, waarlangs 28 gebouwtjes staan waarin bekende Nederlandse architectuur terug te vinden is, bijvoorbeeld de van Nelle Fabriek uit Rotterdam en een doorzonwoning van Maaskant, maar ook een huisje dat aanvankelijk op de plek van het paviljoen stond. Körmeling vond dit huisje zo prachtig dat hij het terug heeft laten komen in het ontwerp. De gele kroon boven op Happy Street is geïnspireerd op het dak van het Westin Hotel in Shanghai, maar verwijst ook naar Koningin Beatrix. Happy Street geeft Körmelings eigen visie op het thema van de Expo weer. Körmeling: "Ik denk dat een 'Better City' en een 'Better Life' beginnen met een goede straat. Misschien is het vergelijkbaar met Chinese landschapschilderijen, daar wordt ook vaak een weg afgebeeld. Tijdens het ontwerpen denk ik daar echter niet zo aan. Een goede straat is levendig, er moet handel zijn en allerlei soorten gebouwen met verschillende functies." Happy Street is hiervan een voorbeeld op kleine schaal. Vanwege de beperkte ruimte op het Expo-terrein heeft Körmeling de straat laten kronkelen, waardoor er een achtvorm ontstond. Körmeling: "De achtvorm vond ik handig, omdat er op die manier meer gebouwtjes aan de straat konden staan. Veel later bleek de zijderups zijn cocon in een achtvorm te wikkelen, wat een verklaring kan zijn waarom die achtvorm geluk betekent in China." De achtvorm in het paviljoen is rood, een kleur die

eveneens een positieve betekenis heeft in de Chinese cultuur. Tussen de andere, vooral moderne inzendingen valt het 'kermisachtige' paviljoen op.

Lokale bouwvakkers

Happy Street is Körmelings grootste project tot nu toe en tevens het eerste project waarvoor zowel Körmeling als zijn constructeur Rijk Blok in China werkten. De Chinese betekenis van de achtvorm en rode kleur in het paviljoen zijn een mooi toeval, maar ook over andere aspecten van de Chinese cultuur en werken in China hebben de architect en constructeur van tevoren geen informatie ingewonnen. Blok: "Het Ministerie van Economische Zaken liet alles aan ons over. We hadden helemaal geen ervaring met China. Dat maakte het hele project tot een extra grote uitdaging. Via een Nederlands ingenieursbureau in Shanghai hebben we contact met Chinese partijen gezocht, maar uiteindelijk is alle samenwerking rechtstreeks verlopen. In een land waar de cultuur ons zo onbekend was, wilden we juist met lokale instanties samenwerken. Uiteindelijk zijn we gewoon langsgedaan bij een aantal instituten." Happy Street is een ongewoon gebouw. De schetsen en ontwerptekeningen van Körmeling zijn eerst omgezet naar computertekeningen, die zijn uitgewerkt door een bouwtechnisch adviesbureau. Dit is weer omgezet naar Chinese bouwtekeningen, die vervolgens zijn voorgelegd aan een Chinese fabriek. Deze fabriek kwam met het idee om prefab-onderdelen uit de staalfabriek ter plaatse op het terrein in elkaar te lassen. In Nederland zou deze methode zowel arbeidstechnisch gezien als qua kosten niet haalbaar zijn geweest. Het ontwerp is daarom nog aangepast aan de bouwmethode. Blok: "In Nederland wordt alles zoveel mogelijk van tevoren afgewerkt en dan zo snel mogelijk in elkaar

gezet. Alles is meer standaard. In China konden we beschikken over goedkope arbeid, waardoor er veel meer mogelijk werd. We konden meer ter plaatse bouwen en afwerken. Alles is in elkaar gezet door lokale arbeiders.”

Creative oplossingen

In hoeverre is het anders om met Chinese bouwvakkers te werken dan met Nederlandse? Blok: “Ik heb gemerkt dat er in China minder beroepsscholen zijn, dat arbeiders vaak van het platteland komen en geen opleiding of ervaring hebben. Dit zorgde wel voor wat problemen in de afwerking en het schilderen van het paviljoen. Op andere gebieden ligt China arbeidstechnisch gezien echter niet zoveel achter op Nederland en heeft het soms juist een voorsprong. Vooral de Chinese lassers die alle onderdelen aan elkaar bevestigden zijn zeer gespecialiseerd.”

Ook de rol van opzichter op het bouwterrein in Nederland en China is niet hetzelfde viel Blok op: “In China heeft de opzichter eerder een formele functie dan dat hij in het proces meedenkt. Bouwvakkers werken hard, maar de opzichter kijkt vrijwel alleen maar toe. Dat is minder efficiënt dan we in Nederland gewend zijn.” Dat Körmeling zelf zeer betrokken was bij de bouw van het project en soms persoonlijk met de lassers meewerkte, werd aanvankelijk maar vreemd gevonden. Toen men later begreep dat hij erg begaan is met de bouw van zijn ontwerp, werd dit gewaardeerd. Körmeling: “Op een gegeven moment kenden ze me. We klommen vaak op de Lupu-brug om een foto van de ontwikkelingen in de bouw te maken. Op een gegeven moment lieten ze me het laatste stuk alleen naar boven lopen, dat is onvoorstelbaar!” De communicatieproblemen in China waren

*'De Chinezen hebben nog nooit zo'n bouw-
werk gezien. Happy Street is gek en totaal
over the top, dus je wilt er meteen in!'*

groter dan verwacht maar ervaring leert, zo blijkt. Blok: "De samenwerking verliep vooral anders omdat er in iedere cultuur andere omgangsvormen bestaan. In Nederland spelen we vaak hard tegen hard, terwijl Chinezen een project gezamenlijk dragen en als team de moeilijkheden oplossen. Daarentegen merkte ik dat Chinezen niet gewend zijn aan het bedenken van creatieve oplossingen." Blok geeft hiervan een voorbeeld: "We wilden ventilatoren in de hekken plaatsen voor de luchtverversing in het paviljoen. We maakten een schets en lieten deze zien om duidelijk te maken wat we wilden. Er werd ons echter gezegd dat dit niet kon. Wij begrepen dat niet: een ventilator moet toch kunnen worden geleverd? Uiteindelijk bleek dat wij in onze schets ventilatoren met vijf bladen hadden getekend en dat er alleen ventilatoren met zeven bladen leverbaar waren. Dat maakt ons natuurlijk niet uit, zeven is ook prima."

Instructies via stripverhaal

Om ingewikkelde technische dingen uit te leggen aan de arbeiders werd er een creatieve oplossing gebruikt. Blok: "Bij bepaalde dingen hebben we in stripverhaalvorm, beeld voor beeld uitgelegd hoe we wilden dat het gebeurde. Dit werd naar het Chinees vertaald en ter plaatse aan de bouwvakkers uitgelegd." Zowel Blok als Körmeling denken dat een soortgelijk project in Nederland nooit van de grond had kunnen komen, of er in ieder geval heel anders uit zou hebben gezien. Het was niet het plan om meer dan veertig keer naar China af te reizen, maar het project bleek die begeleiding nodig te hebben. Blok: "We verwachtten dat het na

instructies wel zou lopen, maar moesten er steeds bovenop zitten, steeds blijven hameren op de details." Voor Körmeling was het werken in China in meer opzichten anders: "Chinezen zijn heerlijke, humoristische mensen. Ze lachen graag en houden van lekker eten. Ik heb de lekkerste entenjes achter de rug, onze aannemer Baoye nodigde ons vaak uit. Ook het bespreken van problemen over hoe iets gebouwd moet worden verloopt leuk. Chinezen denken dan meteen aan hoe het gerepareerd zou moeten worden. In Nederland zijn ze allang blij als het bouwwerk op zich klaar is."

Tijdens de bouw ondervond Körmeling wel wat de Chinese bureaucratie inhoudt: "In China hadden we te maken met verschillende afdelingen die de zaak onafhankelijk van elkaar beoordeelden. Ons plan werd steeds opnieuw bekeken, ook als we eerder al van iemand anders een toezegging over hetzelfde hadden gekregen. Achteraf bleken het slechts suggesties te zijn, waarvan we er een paar hebben overgenomen." Ook ondervonden ze dat bureaucraten in China minder buiten de hokjes kunnen denken dan in Nederland. Blok: "Afwijkend denken wordt binnen de Chinese cultuur niet gestimuleerd. Dat uitte zich bijvoorbeeld in de regelgeving met betrekking tot brandwerendheid. Is Happy Street een gebouw of een brug, welke regelgeving is van toepassing? In Nederland zou men eerder mee kunnen denken om tot een oplossing te komen, in China wordt meer in kaders

'Het is geweldig om in een stad als Shanghai te werken. Het omarmen van nieuwe dingen opent mijn ogen'

gedacht. Zo zijn alle huisjes aan Happy Street nu uitgerust met een sprinklerinstallatie, terwijl ze nep zijn en van binnen leeg. De regelgeving is immers dat ieder huisje zo'n installatie moet hebben. En hoewel wij erop bleven hameren dat deze huisjes leeg zijn en dit dus niet nodig is, werd daar toch strak aan vastgehouden."

Ruimte, energie en water

Körmelings interesse in duurzaamheid is ook terug te vinden in het paviljoen. Elk huisje toont hoe innovatief en duurzaam Nederland omgaat met ruimte, energie en water. Thema's zijn onder andere zonne-energie en waterzuivering. Körmeling: "Het energieprobleem, bio-energie en de functie van een watertankstation komen bijeen in het paviljoen: De benzinepomp langs Happy Street is een waterzuivering waar bezoekers schoon drinkwater kunnen tappen! Het was leuk te merken dat de mensen in China nieuwsgierig en gedreven zijn op het gebied van duurzaamheid." Körmeling vindt dat bouwen makkelijk moet gaan. Dat iemand niet al een kant-en-klaar plan hoeft te hebben om te kunnen beginnen, maar dat men gewoon aan de slag moet gaan. Deze visie sluit goed aan bij de Chinese manier van stedenbouw. Werken in een dynamische wereldstad als Shanghai beviel hem dan ook prima: "Het is geweldig om in een stad als Shanghai te werken, alles is super. Het omarmen van nieuwe dingen opent mijn ogen. Bij de bakkers vind je niet grootmoeders appeltaart, maar je ziet er de meest waanzinnige taarten, groen, of bruin met punten. Niets is bekend."

In principe wordt Happy Street, zoals alle paviljoens, na afloop van de Expo afgebroken. Er is echter interesse in het paviljoen. Om het hele project af te breken, alle onderdelen te verscheppen en ergens anders ter plaatse weer aan elkaar te lassen zou echter arbeidsintensiever en duurder zijn dan een nieuwe versie bouwen. Wellicht zou het paviljoen per boot naar een andere stad kunnen worden vervoerd. Eerst moet het echter nog de stromen bezoekers van de World Expo verwerken. Körmeling: "Als er maar vijf mensen zouden komen vond ik het ook goed, dan kun je tenminste overal in. Maar de ambitie van de opdrachtgever is om tien procent van alle bezoekers aan de Expo in Happy Street te ontvangen." Tot nu toe loopt het prima: "De reacties van de Chinese bezoekers zijn uiterst positief," valt Körmeling op. "Ze hebben nog nooit zo'n bouwwerk gezien: het is tegelijkertijd uitnodigend en imposant. Happy Street is gek en totaal over the top, dus je wilt er meteen in. Ik ben er erg blij mee!"

Happy Street kan tot en met 31 oktober bezocht worden tijdens de World Expo in Shanghai.

